

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Oset

Demonstracije kot medijska javna kriza: primer mariborske vstaje

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Oset

Mentor: Doc. dr. Dejan Jontes

Demonstracije kot medijska javna kriza: primer mariborske vstaje

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

*Zahvaljujem se svojemu mentorju,
doc. dr. Dejanu Jontesu, za strokovno
pomoč, mnenje in nasvete.*

*Hvala mami, ati, Tina in Simona,
ker vedno verjamete vame.*

*Hvala mojim prijateljem za
podporo in ker so vedno ob
meni, ko jih potrebujem.*

Demonstracije kot medijska javna kriza: primer mariborske vstaje

Od novembra 2012 dalje smo v Sloveniji videli veliko nezadovoljstvo državljanov nad gospodarskim, ekonomskim in političnim stanjem celotne države. Ljudstvo je »vstalo« in z demonstracijami izrazilo nestrinjanje z delovanjem vladajočih funkcionarjev oziroma oblasti. Prva večja in najbolj odmevna je bila 21. novembra 2012, pod imenom Prva mariborska vstaja. Protest proti županu Mestne občine Maribor, Francu Kanglerju, zaradi postavitve novih radarjev v Mariboru in korupcijskega ter netransparentnega sodelovanja občine s podjetjem Iskra Sistemi je zbudil veliko zanimanja s strani javnosti in medijev. Odmevno poročanje je pritegnilo tudi mojo pozornost, zato sem se odločila, v diplomskem delu analizirati medijsko poročanje o mariborskih vstajah, ki so bile vodilo ostalim. Ker je pri protestih prišlo do nasilnih izgrediv in so mediji tisti, ki konstruirajo in zavzemajo določen ideološki diskurz ter preko njega vplivajo na oblikovanje družbene interpretacije in pomena samih vstaj me je zanimalo, kako so le-ti reprezentirali nasilje na demonstracijah. S kritično diskurzivno analizo sem želela ugotoviti, kakšen diskurz so oblikovali mediji o nasilju na protestih in ali lahko le-te opredelimo kot družbeno dramo, skozi katero mediji ustvarjajo pripoved o tem, kakšna družba je in kakšna bi lahko bila. Analizirala sem prispevke, objavljene v Mladini in Reporterju med 30. novembrom in 17. decembrom 2012.

Ključne besede: medijska javna kriza, družbena drama, diskurz, kritična diskurzivna analiza.

Demonstrations as media public crisis: the case of Maribor uprising

From November 2012 onwards, Slovenia witnessed a large dissatisfaction of its citizens with the economical and political state of the entire country. The people "rose" and expressed their disagreement with the actions of the ruling officials and the government through demonstrations. The first large and most attention-grabbing demonstration was on 21st November 2012 and was named "Prva mariborska vstaja" (First Maribor Uprising). The protest against the mayor of the Municipality of Maribor, Franc Kangler, because of the new speed cameras being placed in Maribor and the corruptive and non-transparent cooperation of the municipality with company Iskra Sistemi, drew a lot of attention from the public and the media. Immense media attention also grabbed my attention and for that reason I decided to analyse the media coverage on the Maribor uprisings, which served as models for the uprisings elsewhere. Since the protests turned into violent riots and the media can construct and take a certain ideological stance in its discourse and thus influence how the social interpretation and meaning of the uprisings are formed, I became interested in how the media presented the violence at the demonstrations. Using the method of critical discourse analysis, I wanted to explore what kind of discourse was formed by the media on the violence at the protests and how we can define protests as a social drama through which the media creates a story on what the society is and what it could have been. I analyzed articles that were published in Mladina and Reporter between 30th November and 17th December 2012.

Key words: media public crisis, social drama, discourse, critical discourse analysis.

KAZALO

1 UVOD	6
1.1 Predmet analize	6
1.2 Raziskovalna vprašanja	7
1.3 Metodologija	7
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	8
2.1 Medijski rituali	8
2.2 Medijska javna kriza	10
2.3 Družbena drama	12
3 DISKURZ IN KRITIČNA ANALIZA DISKURZA	15
3.1 Diskurz	15
3.2 Kritična analiza diskurza	18
3.3 Analiza poročanja o mariborskih vstajah	20
3.3.1 Tednik Mladina	21
3.3.2 Tednik Reporter	25
4 UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK	29
5 LITERATURA	33

1 UVOD

1.1 Predmet analize

Za današnji svet so značilni heterogeni konflikti. Kolektivni interesi in kulturne identitete se spopadajo za politično legitimnost, družbene spremembe in kulturna priznanja pa so večinoma storjena s pomočjo razpoložljivih medijev. Mediji so tako postali cenjeno področje bojevanja konfliktov (Cottle 2006b, 2). Medijski konflikti torej predstavljajo načine, preko katerih so mediji vpleteni v spore med razširjanjem idej in podob o njih (Cottle 2006b, 8). Prva vsebinska študija primera medijskih konfliktov se osredotoča na demonstracije in javne proteste. Zgodovinsko so to sredstva, s katerimi lahko državljani predstavijo kolektivno nestrinjanje in nesoglasje, zgradijo javno podporo in legitimnost svojih ciljev, vplivajo na vlado, oblikovanje politik in družbene spremembe (Cottle 2006b, 33). Ko preučujemo študije različnih medijskih konfliktov, moramo pri tem upoštevati specifično medijskega poročanja o konfliktih ter poznati teoretične okvirje in njihovo metodologijo. Skrbno preučevanje študij medijskih konfliktov omogoča bralcu poglobljeno razumevanje kompleksnih oblik in spreminjajočo dinamiko poročanja o konfliktih v današnji družbi ter osrednjo vlogo medijev pri tem (Cottle 2006b, 2). Študije medijskih konfliktov morajo torej upoštevati večjo vrednost pomena, kako lahko družbene drame in medijski rituali izkoristijo moralne sile, usmerjene v to, kakšna družba mora biti oziroma bi lahko bila in kako mediji izjemno opravljajo te moralne sile v družbenih dramah, ki kulturno in simbolno prikazujejo kolektivni občutek in zavzetost za spremembe (Cottle 2006b, 73).

Novembra 2012 se je začelo izrazito kazati javno nezadovoljstvo državljanov nad političnim in gospodarskim stanjem v Sloveniji. Nestrinjanje nad delovanjem vlade oziroma političnimi funkcionarji, ki naj bi Slovenijo rešili iz gospodarske krize, v kateri smo že peto leto, stanje v državi pa se v tem času še ni izboljšalo, so državljani izrazili z demonstracijami. Tako so bili protesti v Sloveniji, ki so trajali od novembra 2012 do aprila 2013, ena izmed najbolj izpostavljenih in odmevnih vsebin v slovenskem medijskem prostoru. Prve večje in najbolj odmevne demonstracije, ki so bile povod za vse nadaljne, so se zgodile 21. novembra v Mariboru, pod imenom Prva mariborska vstaja, na kateri je bilo po oceni medijev prisotnih okoli 1000 protestnikov. Zaradi precejšnje izpostavljenosti protestov v slovenskih (in tujih)

medijih in poročanja o dogajanju, predvsem o prisotnosti samega nasilja, ki je sprožil na eni strani javno razočaranje in nezadovoljstvo nad dejanji, na drugi strani pa odobravanje, saj naj bi le-to pripeljalo do željenih sprememb, je bil cilj moje diplomske naloge analizirati, kakšen diskurz so oblikovali mediji o nasilju na mariborskih vstajah, kjer je potekal boj med nasprotujočima poloma (civilno družbo in vladajočimi funkcionarji) za pravično in transparentno politično delovanje ter družbeno blaginjo in ugotoviti, ali lahko mariborske demonstracije skozi medijsko poročanje opredelimo kot družbeno dramo, ki ustvarja javno pripoved o tem, kakšna je družba in kakšna bi lahko bila. Za uresničitev cilja diplomskega dela, ki je odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja, sem si pomagala z določenimi teorijami, relevantnimi za mojo analizo. Na začetku diplomskega dela sem se osredotočila na opis ključnih pojmov, in sicer medijski rituali, medijska javna kriza in družbena drama. Nato sem opredelila diskurz in teorijo kritične analize diskurza, ki sem jo uporabila za metodo pri analizi medijskega poročanja izbranih medijev. Na koncu sem podala svoje ugotovitve in odgovore na vprašanja.

1.2 Raziskovalna vprašanja

Kakšen diskurz so ustvarili mediji o nasilju, prisotnem na mariborskih vstajah?

Ali lahko skozi medijsko poročanje mariborske demonstracije opredelimo kot družbeno dramo, ki ustvarja pripoved o tem, kakšna družba je in kakšna bi lahko bila?

1.3 Metodologija

Metoda raziskovanja v mojem diplomskem delu je kvalitativna analiza obstoječe literature ter člankov s področja medijskih ritualov, medijske javne krize, družbene drame, diskurza in kritična diskurzivna analiza medijskega poročanja o mariborskih demonstracijah od prve mariborske vstaje, ki je bila 21. novembra 2012 do četrte, ki je potekala 14. decembra 2013. Analizirala sem medijsko poročanje o nasilju na mariborskih vstajah v političnih tednikih Mladina in Reporter. Ta dva tednika sem izbrala zato, ker me je zanimalo, v kolikšni meri se med njima razlikuje diskurz o nasilju na mariborskih demonstracijah, saj je Mladina znana kot levo usmerjen in Repoter kot desno usmerjen tednik. Na podlagi analize sem odgovorila na svoja raziskovalna vprašanja.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1 Medijski rituali

Medijski rituali so izjemni medijski fenomeni, ki služijo za ohranjanje in/ali mobilizacijo kolektivnih občutenj in solidarnosti na podlagi simbolizacije in povezovalne usmerjenosti v to, kaj je oziroma bi moralo biti (Cottle 2006a, 415). Izraz medijski ritual se nanaša na celo vrsto situacij, v katerih mediji predstavljajo nekaj širšega, povezanega s temeljno organizacijsko raven, na kateri smo ali si predstavljamo sebe povezane kot člane družbe. Pogosto so povezani s trditvami, da ustvarjajo ali ohranjajo družbeno vključenost (Couldry 2003, 4). Ključna stvar pri medijskem ritualu je kolektivni cilj, h kateremu stremi določena povezana družba in za njegovo doseg s sproži vrsto dejanj (pri mariborskih vstajah so se sprožili nasilni izgredi), s katerimi prekine vsakdanje življenje in javno poda svoje mišljenje, ideje ali nestrinjanje s posamezno situacijo, stanjem, stvarjo.

Medijski rituali so bolj produktivno zamišljeni kot prepoznaven in pester razred opravljenih medijskih dejanj, v katerih so zaželeni solidarnost in moralne ideje družbeno dobrega (družbene blaginje), ki sproščajo in izvajajo dejavnost v javnosti družbe. V svoji družbeni etologiji, sestavi, dinamičnosti in rezultatih, so medijski rituali veliko bolj raznoliki, nepredvidljivi in politično pogojeni kot funkcionalnost, strukturiranost in prevladujoči pogledi medijev, ki to omogočajo (Cottle 2006a, 411–412). Različni mediji in zvrsti današnjih medijev kažejo, da so le-ti sposobni izvajati različne vloge in glede na njihov položaj v vgrajenih kontekstih in tokovih sodobne družbe, prav tako lahko vzdržujejo različne identitete in odnose z družbeno močjo. Zgodovinsko in glede na različne kulture lahko tudi pojasnimo, kako ritual prevzame različne oblike in služi drugačnim političnim koncem (Kertzer v Cottle 2006a, 413). Ritual ni potrebno vedno omejevati na tradicionalno slovesnost ali vzdrževanje hegemonске moči. Ko je ritual sprejet v vrhuncu zgodovinskih sprememb, lahko služi tako za demokratične impulze kot za konzervativne sile kontinuitete (Cottle 2006a, 413).

Medijski rituali nam veliko povedo o tem, kako mediji občasno posegajo v življenje sodobnih družb, njihove nasprotujoče identitete in tekmovalne interese ter kako lahko mediji prispevajo k nastanku pluralne solidarnosti in javnosti. Cottle proučuje, kako

izjemni medijski pojavi različno ohranjajo povezovalno usmerjenost k družbeni blaginji – o tem, kakšna bi družba lahko bila oziroma bi morala biti (Cottle 2006a, 411). Tudi Durkheimova sociologija nudi razumevanje moči rituala in kako lahko javne slovesnosti – verske ali posvetne – služijo za oživitev kolektivnih čustev in občutenj večjega (svetega) namena, ki se lahko ustvari v močne občutke kolektivnega »mehurčka« - ali transcendence skozi identifikacijo s kolektivno družbo, ki presega vsakdanji svet posameznikov in egoistične interese (Cottle 2006a, 414). Družba ne more čutiti svojega vpliva, razen če je v akciji, to pa je, če so posamezniki sestavljeni skupaj in delujejo skupno. S skupnim delovanjem je potrebno vzpostaviti zavest in se zavedati svojih stališč, saj je le tako lahko nato sodelovanje aktivno. Kolektivne ideje in čustva so mogoča le zaradi teh zunanjih gibanj, ki jih simbolizirajo in so jih vzpostavili. Nato je akcija tista, ki prevladuje versko življenje, zaradi samega dejstva, da je družba tista, ki je njihov vir (Durkheim v Cottle 2006a, 414). Pri demonstracijah se civilna družba poveže in vzpostavi akcijo, skozi katero želi opozoriti na nezadovoljstvo nad določeno zadevo ali stanjem (v našem primeru netransparentno delovanje političnih akterjev) ter poda svojo kolektivno idejo o družbeni blaginji, v kateri ni prostora za korupcijo, goljufijo in egoizem, temveč skupno dobro.

»Ritual je prostovoljno delovanje ustreznega vzorca obnašanja, ki simbolično vpliva na življenje,« (Rothenbuhler v Cottle 2008, 138). Turner definira ritual kot stereotipno zaporedje dejavnosti, ki vključujejo geste, besede, predmete, se vežejo, so izvedeni v določenem mestu ter namenjeni za vplivanje na nadnaravne entitete ali sile v imenu ciljev in interesov določenih akterjev – so mobilizacija določenega sporočila. Rituali se lahko redno pojavljajo, ali pa so pogojeni kot odgovor na individualno ali kolektivno krizo (Turner v Bishop 2001, 374). Demonstracije v Sloveniji lahko opredelimo kot medijski ritual, saj le-te prikazujejo družbeno participacijo državljanov v politično sfero in trenutno dogajanje na oblasti. Prav tako sami mediji s svojim poročanjem dajejo demonstracijam oziroma ljudstvu določeno družbeno moč, da izrazijo in predstavijo svojo voljo, stališča, mnenje in nenazadnje nezadovoljstvo nad delovanjem vladajočih funkcionarjev na oblasti in trenutnim stanjem v državi.

Medijski pojavi so danes precej daleč od tega, da bi bili hegemonski ali sporazumni, temveč kažejo pomembno diferenciacijo in procesno dinamiko, so bolj politično sporni in kontingentni v smislu rezultatov (Cottle 2008, 138). Medijski rituali odpirajo

produktiven prostor za družbeno reflektivnost in kritiko ter so lahko politično moteči ali transformativni znotraj civilne in širše družbe. V svojih družbenih vzrokih, sestavi, dinamiki in rezultatih so raznoliki, nepredvidljivi in politično odvisni od funkcionalnosti in strukturirane prevlade medijev (Cottle 2006a, 411–412). Različni mediji so danes sposobni opravljati različne vloge glede na njihov položaj v sodobni družbi, prav tako pa ohranjajo različne identitete in odnose do družbene moči. Skozi zgodovino in različne kulture lahko mediji pojasnijo, kako ritual prevzame določeno obliko in služi različnim političnim ciljem (Kertzer v Cottle 2006a, 413). Protesti v Mariboru zelo nazorno prikazujejo spor med civilno družbo in političnimi akterji ter tako posledično vplivajo tudi na večanje politične krize v državi. Ker prihaja do vedno bolj izrazitih sporov, kritik, nasilnih dejanj in vedno bolj vidnih družbenih sprememb ter da lahko govorimo o demonstracijah kot medijskem ritualu, morajo tudi mediji odigrati svojo vlogo z intenzivnim poročanjem in podajanjem določene podobe o dogajanju, dejanjih, interesih državljanov na eni strani, ki intenzivno protestirajo in netransparentnih politikov na drugi strani.

2.2 Medijska javna kriza

Medijsko javno krizo, ki je vrsta medijskega rituala, lahko obravnavamo kot sodobno obliko »družbe v akciji«, katere disruptivne in transformativne možnosti so pogosto podane tako znotraj njihovih čustvenih in moralnih pritožb, narativne dinamike in ritualnih oblik, kot znotraj njene centrirane diskurzivne trditve, strateških odločitev in posvetovalnih forumov sodelovanja (Cottle 2005, 51). Poganja jo dinamično gibanje skozi čas in lahko odmeva v celotni družbi, ali pa prodre na podlagi običajnih prepričanj in mitov civilne družbe. Medijske javne krize imajo sposobnost, da izpodbijajo politične oblasti in hierarhični sistem oblasti (Cottle 2006b, 61). Po navadi povečajo razdaljo med opozicijo (nasprotovanjem) in koalicijo (združevanjem/povezovanjem), s čimer dajo civilni družbi največjo moč za družbene spremembe. V teh primerih mediji ustvarjajo javne pripovedi, ki poudarjajo ne samo tragično razdaljo med tem, kaj je in kaj bi moralo biti, ampak možnost njenega zgodovinskega obvladovanja. Takšne pripovedi predpisujejo boje, da bi »resnične« institucionalne odnose bolj uskladili z normativnimi standardi diskurza »utopične civilne družbe« (Alexander in Jacobs v Cottle 2005, 50). Demonstracije so dober primer prakse medijske javne krize, kar se kaže v sledečih stvareh: predstavljajo družbo v akciji, ki gre množično na ulice zaradi nezadovoljstva nad stanjem v državi

in delovanjem vladajočih funkcionarjev ter tako začnejo izpodbijati politično oblast; zaradi protestov se ustvari ideološka razdalja med civilno družbo, ki demonstrira in politiki, ki jih družba obsoja netransparentnega delovanja, le-to pa je, po mnenju državljanov, privedlo do krize v državi. Protestniki zaradi jasnega in izrazitega izražanja nezadovoljstva, ki temelji na trdnih dokazih, dobijo družbeno moč, s katero lahko začnejo ustvarjati družbene spremembe, ki bi bile usmerjene v družbeno blaginjo. Mediji odmevno poročajo o dogajanju, ki je prekinilo tok vsakdanjega življenja in ustvarjajo pripovedi o trenutnem stanju v državi in o stanju, ki bi morale biti ter hkrati podajajo določen diskurz o nasilnih protestih. Z demonstracijami se tako začne v družbi javni boj za politično oblast – protestniki si želijo sprememb, ki bi prinesle nove, moralne, transparentne politične voditelje in z njimi konec politične, gospodarske in ekonomske krize v državi, medtem ko se trenutni politiki držijo svojih funkcionarskih stolčkov ter iščejo izgovore za svoja dejanja in trenutno krizo na vseh ravneh države.

Glede na sociološko resničnost kompleksno strukturirane družbe, za katero so značilni nasprotujoči si interesi in identitete, lahko pričakujemo, da bosta medijska uspešnost in opravljanje v različnih medijih različno sprejeta in obarvana ter se bosta sklicevala na različno javnost. Ko bo medijska javna kriza razkrila/izpostavila globoko zakoreninjene prelome v družbi, obstaja verjetnost poskusa zaprtja/zaključka okoli političnega ali moralnega sklicevanja na družbeno neizrečen diskurz »utopične civilne družbe« – diskurza, ki je lahko nato sprejet za zmanjšanje razdalje med tem »kar je« in »kar bi morale biti« (Cottle 2005, 53–54). Demonstracije kot medijska javna kriza izpostavljajo prelome v družbi, vendar je njihov cilj hkrati razrešiti te prelome in pripeljati do sprememb, ki bi bile doprinos družbeni blaginji. Različni mediji oblikujejo in reprezentirajo različen diskurz o dejanjih udeležencev (v našem primeru nasilni izgredi) na protestih in njihovem pomenu, ne glede na to ali so ta dejanja prinesla uspeh, napredek, spremembo v družbi ali ne. Ko se demonstracije kot javna družbena akcija zaključijo, se po navadi v družbi zmanjša razdalja med tem kakšna je družba in kakšna bi morala biti.

2.3 Družbena drama

Družbena drama je empirična enota družbenega procesa, iz katere so pridobljene in nenehno izhajajo različne zvrsti kulturnega delovanja (od gledališča do filma) in pripovedi (od mita do romana), ki niso samo poreklo družbene drame, ampak tudi izraz njenega pomena in moči (Turner v Avorgbedor 1999, 151). Družbena drama prekine normalno vsakdanje igranje vlog, le-te pa prekinjajo tok vsakdanjega družbenega življenja, in prisili posamezno skupino, da se seznanijo z njenim lastnim vedenjem glede na njene lastne vrednote. Z drugimi besedami, družbene drame izzivajo, vsebujejo refleksne procese in ustvarjajo kulturne okvire, v katerih lahko reflektivnost legitimira svoje mesto (Turner v Stone 1992, 101). Ideja družbene drame se je izkazala za zelo pomembno v kontekstu medijske javne krize. Turnerjeva shema družbene drame pomaga zajeti potencialni transformativni vpliv medijske javne krize in kako je lahko le-ta odvisna od simboličnih in ritualnih elementov ter igre strateške in institucionalne moči (Cottle 2006b, 61). Družbena drama predstavlja zaporedja družabnih dogodkov, ki imajo določeno strukturo. Takšna struktura je organizirana v odnosu s časom in ne s prostorom, čeprav so kognitivne sheme rezultat miselnega procesa in imajo procesne lastnosti (Turner 1974, 35–36). Kot že omenjeno, so demonstracije primer medijske javne krize, ki pa jo umeščamo v kontekst družbene drame. Mariborske vstaje so se namreč dogajale po nekem zaporedju in strukturi, z določenimi cilji in interesi skupnosti, prisotne na samih vstajah ter s svojimi dejanji izpostavile politične akterje javnosti in jih seznanili z njihovim netransparentnim in korupcijskim delovanjem, ki so v nasprotju z moralnimi vrednotami družbe.

Družbena drama ni kaotična, vendar sledi določenemu redu, je sprošena in ima prepoznavno zgodbo ali pripovedno strukturo, ki jo delno definirajo faze ustreznega vedenja, njeno napredovanje pa je odvisno tudi od zahtev akterjev, ki vplivajo na razvijanje družbenih razmer. Turnerjeva dela o družbeni dramati pomagajo razložiti, zakaj imajo njene uporniške epizode vrtljivo situacijo s prepoznavno pripovedjo dekonstrukcije in rekonstrukcije (Turner v McFarland 2004, 1250). Pojem »družbena drama« je uporabljen kot sredstvo za opisovanje in analiziranje epizod, ki izražajo družbeni konflikt. Enostavno povedano je drama sestavljena iz štirih faz. Prva faza izhaja iz kršitve nekega družbenega odnosa, ki je ključen v določeni družbeni skupini

in zagotavlja ne le njene družbene nastavitve, ampak mnogo njenih ciljev. Nato gremo skozi drugo fazo hitre montažne krize v tretjo fazo večje skupinske dihotomne/določene odcepitve, z uporabo pravnih ali ritualnih sredstev za odškodnino ali spravo med sprtimi strankami. Zadnja faza je javni ali simbolni izraz sprave ali pa nenadomestljiv razkol (Turner v Cottle 2006a, 424). V primeru, da se kriza ne odpravi, se poslabša do te mere, da postane istega obsega kot prevladujoče cepitve v najširšem nizu pomembnih družbenih odnosov (Turner v Bishop 2001, 379). Turner meni, da do reintegracije pride tudi, če je sprava neuspešna. Sprememba razmerja med nasprotujočima strankama/poloma v družbeni drami je neizogibna. Hkrati je to njihov čas za proučevanje in primerjavo, kaj je s tem, kar je bilo. Kar je bila nekoč opozicija, postane zavezništvo (Turner v Bishop 2001, 385). Vendar kljub temu, da ima družbena drama neposredne ukrepe, jih lahko večkrat uveljavi in sprejme kot spredstvo za bolj učinkovite in dolgoročne spremembe družbenega reda (McFarland 2004, 1254). Protesti nastanejo zaradi konflikta v družbi in njihov glavni cilj je razrešitev nastale krize, ki bo prinesla družbeno blaginjo. Vendar običajno ni tako. Pri protestih redko pride do soglasne rešitve oziroma sprave med nasprotujočima poloma, običajno ena stran popusti in prilagodi svoje zahteve, ali pa pride do še večjega razkola.

Turner torej opredeljuje družbeno dramo kot enoto (ne)harmoničnega družbenega procesa, ki nastane v konfliktni situaciji. Kot že zgoraj omenjeno, ima družbena drama štiri faze javne akcije, katere je za lažje razumevanje potrebno še bolj nazorno in podrobno opisati: **kršitev** rednih norm, ki regulirajo družbene odnose; **kriza**, v kateri je teža širitev kršitve; **akcija** – ukrep za reševanje določene vrste krize s pomočjo pravnih ali drugih zakonitih sredstev; **reintegracija** – ponovna vključitev družbene skupine in javno priznanje sprave ali legitimacija nepopravljivega spora med nasprotnima stranema (Turner v Avorgbedor 1999, 150–151). Kršitev se zgodi, ko oseba ali skupina načrtno ne izpolnjuje nekaterih ključnih norm, ki urejajo odnose med dvema skupinama/strankama. Zavračanje teh norm je očiten znak upornišтва oziroma nasprotovanja. Po kršitvi pride do krize in v tej fazi se lahko stanje hitro popravi, ali pa se razmerje med nasprotnima poloma poslabša. Če se kriza razvija, je družbena struktura skupine zgrajena na odnosih z visoko stopnjo stalnosti in skladnosti, ki so podprti z normativnimi vzorci, določenimi v času globoke

zakonitosti privajanja, usposabljanja in družbene izkušnje. Za izhod iz krize morajo voditelji sprejeti kompenzacijske ukrepe in narediti vse od neformalne mediacije do javnega rituala za doseg konsenza. Metode se razlikujejo glede na globino in skupni družbeni pomen kršitve, družbeno vključenost v krizo, naravo družbene skupine, v kateri je prišlo do kršitve in glede na stopnjo avtonomije, pri kateri se sklicujejo na širši oziroma zunanji sistem družbenih odnosov. Če sprava ne uspe, kriza revizira družbene enote, ki pogosto postanejo stvar endemičnega, prodornega, tlečega spora brez ostrih, očitnih spopadov med različnima poloma/strankama. V primeru, da sprava uspe, lahko pride do ponovnega vključevanja družbene skupine in odnosi med nasprotnima poloma se neizogibno spremenijo. Nova pravila, ustvarjena za izhod iz krize, zamenjajo stara. Spremeni se porazdelitev dejavnikov legitimnosti in tehnike, ki so jih voditelji uporabljali za pridobivanje spoštovanja. Nasprotniki postanejo zavezniki, nova moč pa se preusmeri na stari in novi organ (Turner v Bishop 2001, 375–376). Turnerjeva shema »družbene drame« dandanes dokazuje svojo uporabnost in služi izpostaviti dinamičnega poganjanja javne krize naprej, kot tudi njenih nepredvidenih in potencialnih transformativnih učinkov. Prav tako spodbuja zmernejše razumevanje posredovanja moči in kako se le-ta po navadi ubesedi v simbolizmu in javnih predstavah, ki se pojavijo tako zahtevane, kot vodene s strani »družbene drame« (Turner v Cottle 2005, 52).

Kot družbeno dramo lahko opredelimo tudi upor, vendar moramo pri tem za lažje razumevanje poznati njegovo definicijo. V sociološki literaturi je izraz upor izrabljen in se uporablja za vsakodnevno dejanje brez opisa, kako so ta vsakdanja dejanja povezana z resnimi oblikami kolektivnega upora (Rubin in drugi v McFarland 2004, 1251). Da premostimo most te definicije, bomo upor definirali kot medosebni proces, ki izhaja iz dejanskih družbenih okolij. Upor je neke vrste nekonformistično vedenje, ki dvomi v legitimnost sedanjega družbenega reda. Uporniška dejanja izpodbijajo opredelitev stanja in poskušajo v bolj dramatičnih primerih to stanje nadomestiti s pritožbami ter drugimi normativnimi in kognitivnimi okvirji sodelovanja (McFarland 2004, 1251). Upori postanejo resni, ko poskušajo izpodbiti in izpodriniti trenutne nelegitimne ideale z višjimi moralnimi (McFarland 2004, 1263). Resna dejanja upora izbruhnejo iz rutinskega družbenega življenja in poskušajo spremeniti družbeni red ter tako začnejo veljati kot družbena drama. Upori so potencialne prelomnice v družbenih

situacijah, v katerih se družbeni red dekonstruira in reformira. (Turner v McFarland 2004, 1251). Torej, ker so družbene drame uporniške epizode družbenega delovanja, je pri njihovi analizi potrebno pozornost nameniti potencialu, ki ga imajo za preoblikovanje družbenega reda, s čimer vplivajo na mikro in makro spremembe v družbi (McFarland 2004, 1249). Družbene spremembe se pogosto začnejo s samim uporom. Vendar upor ni le diskretno dejanje, ki izgubi družbeno relevantnost potem, ko je končan. Sledijo mu dogodki dekonstrukcije in rekonstrukcije, ki jim pravimo družbena drama upora (McFarland 2004, 1311). Za razumevanje družbenega upora pa je potrebno tudi prepoznati stališča in okvire interakcije med udeleženci upora. Okviri interakcije so interpretativni načini dejanj, katerih opredelitev je zasidrana v posamezne dejavnosti, vloge, odnose, oblike in vsebine komunikacije (McFarland 2004, 1259). Mariborske vstaje predstavljajo upore, ki so nastali zaradi nezaupanja Mariborčanov v legitimno in transparentno delovanje njihovega župana in mestnega sveta. Ker pritožbe na začetku niso obrodile nobenih sadov, so ljudje šli na ulice z namenom izpodriniti trenutno vladajočo oblast v Mariboru in z vztrajnostjo ter močno voljo jim je to tudi uspelo. Z upori, na katerih je bilo prisotno tudi nasilje, so vplivali na družbene spremembe na politični ravni.

3 DISKURZ IN KRITIČNA ANALIZA DISKURZA

3.1 Diskurz

»Nič nima smisla zunaj diskurza,« (Foucault v Hall 2004, 65). Diskurz je ključni koncept, s pomočjo katerega je mogoče interpretirati družbene procese in prakse (Vezovnik 2008, 87). »Različni diskurzi so različni načini reprezentacije vidikov sveta. Diskurz je določen način razumevanja sveta in izražanja (govorjenja in pisanja) o njem in vključuje omejeno število izjav in besed. Drugače povedano: diskurz je način izražanja, ki daje pomen izkušnjam iz določene perspektive,« (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 17). Diskurzi so sestavljeni iz diskurzivnih konstrukcij (skupin med seboj povezanih trditev) o subjektu, ki določajo pomen, značilnosti, odnos do drugih diskurzivnih konstrukcij. Na primer koncept o »hudobnih teroristih« je povezan s trditvami, ki jih opredeljujejo. V terorističnem diskurzu je diskurzivna konstrukcija »hudobnih teroristov« povezana s konstrukcijo »dobrih in nedolžnih Američanov« (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 18). Diskurzi so neločljivo povezani z interesi družbeno močnih posameznikov, skupin in prek tega z odnosi moči ter socialnimi,

kulturnimi, družbenoekonomskimi razmerami določajo, kdo je pooblaščen za izrekanje sodb ali mnenj o določenem pojavu. Ponujajo okvire odnosov, s katerimi predpostavljajo določene »resnice«. Diskurzi določajo, kaj se (ne) sme reči, razmišljati, storiti glede določene pojavnosti (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 17). »/.../ Diskurz je jezik, ki odraža družbeni red, in hkrati jezik, ki oblikuje družbeni red in posameznikovo interakcijo z okoljem,« (Jaworski in Coupland v Vezovnik 2008, 87). Mediji so tisti, ki javnosti podajajo določen diskurz o stvari, predmetu, osebi, glede na kontekst nekega posameznega dejanja. Tako so tudi v primeru demonstracij ustvarili diskurz o protestnikih in političnih akterjih, katerih dejanja so sprožila nasilne proteste. Posamezni diskurz, skozi katerega je reprezentirana tudi ideologija, daje tako določen pomen protestom in udeležencem znotraj trenutnih družbenih razmer.

Foucault je diskurz proučeval kot sistem reprezentacije. Izrazu diskurz je dal nov pomen. Zanimala so ga pravila in prakse, ki proizvajajo smiselne izjave in diskurz v različnih zgodovinskih obdobjih. Diskurz je tako za Foucaulta skupina izjav, ki zagotavljajo jezik, s katerim govorimo – način reprezentacije vednosti o določeni temi v določenem trenutku. Gre za proizvodnjo vednosti prek jezika. Ker vse družbene prakse povzročajo pomene, le-ti pa oblikujejo naše ravnanje in obnašanje, imajo vse prakse diskurziven značaj (Hall 2004, 65). Diskurz proizvaja vednost in ne subjekt. Subjekt proizvede posamezne tekste, vendar deluje v mejah diskurzivne formacije in režima resnice določenega obdobja in kulture. Subjekt je proizveden znotraj diskurza in lahko postane nosilec tiste vrste vednosti, ki jo diskurz proizvaja (Foucault v Hall 2004, 75-76). Pomena ne moremo razumeti, dokler se posameznik ne poistoveti s položajem, ki ga diskurz konstruira, se podvrže njegovim pravilom ter tako postane subjekt njegove vednosti (Hall 2004, 76). »Diskurz ne more obstajati brez družbenih pomenov,« (Hodge v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 41). Pri diskurzu gre za verigo izjav, ki se v določeni okoliščini pojavijo o posamezni temi (Vezovnik 2009, 55). »Diskurz je vezan na dogodek, torej na njegovo enkratnost in neponovljivost v določenem časovnem in družbenem kontekstu (Foucault v Vezovnik 2009, 55). Diskurz in posamezno izjavo je potrebno gledati kot na dogodek in ga obravnavati glede na zgodovinski trenutek. Znotraj izjave so pomembna jezikovna dejanja, ki določajo razmerja moči (Foucault v Vezovnik 2009, 56).

»Diskurz, ki v določenih družbenih pogojih prevzame hegemonsko pozicijo, je lahko kmalu izpodrinjen, boj za prevlado pa je vedno političen,« (Vezovnik 2009, 16). »Diskurz je tisto, za kar se borimo, oblast, ki se je želimo polastiti,« (Luthar 2001, 208). Diskurzivna praksa ima lahko pomembne ideološke posledice saj,

lahko pomaga pri produkciji in reprodukciji neenakih odnosov moči med (na primer) družbenimi razredi, ženskami in moškimi ter etičnimi/kulturnimi večinami in manjšinami, in sicer z načini reprezentacije stvari in pozicioniranja ljudi. Diskurz je tako lahko, na primer rasističen, seksističen ali pa poskuša prikazati nekatere predpostavke (najpogosteje napačne) o kakšnih vidikih družbenega življenja kot zgolj zdravorazumske (Fairclough in Wodak v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 24).

V družbi obstajajo tipi diskurzov, ki utelešajo ideologijo in bolj ali manj neposredno legitimirajo obstoječe družbene odnose (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 24). »Ideologije so reprezentacije vidikov sveta, ki prispevajo k oblikovanju in vzdrževanju odnosov moči, dominacije in izkoriščanja,« (Fairclough v Wodak in Meyer 2009, 9). V glavnem so ideologije povezane z interesnimi skupinami, konflikti ali bojem in služijo kot legitimacija ali upor proti moči, prevladi in reprezentirajo družbene probleme (van Dijk v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 21). Predpostavka ideologije je, da je množično sprejeta med člani določene družbene skupine in kroži med somišljeniki, kar se dogaja prek množičnih medijev, zato le-ti igrajo v reprodukciji in širjenju ideologije odločilno vlogo. Mediji skušajo osmisliti svet, ga interpretirati in pojasniti občinstvu, za kaj v svetu gre. Niso nevtralni akterji, saj imajo v ideološki in politični strukturi določene družbe pozicijo, ki določa, kako bodo družbeni dogodki predstavljeni (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 26). Mediji imajo tako pri posredovanju ideologijo pomembno vlogo iz dveh razlogov. Prvi je njihova zmožnost, da istočasno sporočijo določeno stvar velikemu številu ljudi, drugi razlog pa zajema dejstvo, da poročanje nekega medija vedno odseva določeno interesno pogojeno perspektivo. Zaradi tega morajo biti mediji deležni kritičnega obravnavanja (Fowler 1991, 122).

3.2 Kritična analiza diskurza

Kritična analiza diskurza razume diskurz – uporabo jezika v govoru in pisavi - kot obliko družbene prakse. Razumevanje diskurza kot družbeno prakso implicira dialektični odnos med diskurzivnim dogodkom in razmerami ter institucijami in družbenimi strukturami, ki ga uokvirjajo: le-te torej oblikujejo diskurzivni dogodek in obratno. Diskurz je tako družbeno konstitutiven kot tudi družbeno pogojen. (Fairclough in Wodak v Wodak in Meyer 2009, 5–6). Kritična analiza diskurza skuša z empirično jezikovno analizo prispevati k razreševanju družboslovnih vprašanj in ugotoviti, kako se družbene spremembe kažejo na mikro ravni teksta in interaktivnih dogodkov (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 41). Uporabljamo jo za raziskovanje odnosov med ravnmi realnosti (Fairclough v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 42). Kritična analiza diskurza »v prvi vrsti raziskuje, kako se družbena oblast, zlorabe, nadvlada in neenakost uveljavljajo, reproducirajo s pomočjo teksta in govora v družbenem in političnem kontekstu,« (van Dijk v Vezovnik 2008, 80–81). Kritični pristop te analize lahko vidimo v podajanju pomena odnosa med jezikom in družbo, analizo in analiziranimi praksami (Fairclough v Vezovnik 2008, 81).

Wodakova (v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 42) je povzela temeljne principe kritične analize diskurza:

- ukvarja se z družbenimi problemi in ne z rabo jezika samo po sebi, zato je interdisciplinarna;
- ukvarja se z močjo v in nad diskurzom;
- družba in kultura oblikujeta diskurz in obratno – diskurz oblikuje njiju; vsaka uporaba jezika reproducira ali preoblikuje družbo in kulturo, vključno z odnosi moči;
- raba jezika je lahko ideološka, kar lahko preverimo z analizo besedila, njegove interpretacije, recepcije in družbenih učinkov;
- diskurz je zgodovinsko pogojen in ga lahko razumemo samo v kontekstu; pomen izraza temelji na njegovi uporabi v določeni situaciji;
- tekst in družba sta povezana prek posrednikov;
- analiza diskurza je interpretativna in pojasnjevalna, kritična analiza upošteva sistematično ideologijo in odnos med tekstom ter družbenimi okoliščinami, ideologijami in odnosi moči; interpretacija je dinamična, odprta za nove kontekste in informacije;

- diskurz predstavlja obliko družbenega življenja.

Vsak diskurzivni dogodek lahko analiziramo na treh ravneh: zapisan ali govorjen tekst, diskurzivna praksa, ki vključuje produkcijo, interpretacijo ali recepcijo teksta in družbena praksa (Fairclough v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 44). Analiza teksta proučuje, kako so propozicije oz. trditve strukturirane, kombinirane in razvrščene. Trditve lahko denotirajo dejstva o določeni vsebini. Vsaka propozicija ima vrednost resnice in je lahko točna ali napačna. V ideološkem smislu pa vsaka propozicija izraža reprezentacijo določenega vidika sveta. Analitik v tekstu torej preučuje, kaj je oziroma ni prisotno. Kritična analiza diskurza predpostavlja, da je vsak vidik tekstualne vsebine rezultat izbire uporabe določenega opisa osebe, dogodka, procesa, izbira oblikovanja določene povedi, izbira vključitve določenega dejstva, mnenja, argumenta (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 44). Analiza diskurzivne prakse je analiza povezave teksta in družbene prakse ter vključuje proces produkcije, distribucije, interpretacije, ki temelji na odnosu med viri, ki so v tekstu vidni kot vodilo procesa interpretacije. Analiza vključuje natančno pojasnjevanje načina produkcije in interpretacije teksta ter analizo odnosov diskurzivnih dogodkov v redu diskurzov, oziroma vključitev različnih tekstov v določen tekst, kar imenujemo interdiskurzivnost. Na tej ravni je analiza diskurzivna in ne samo tekstualna. Pri tekstualni analizi pa je pomemben tudi posamezni žanr, ki predpostavlja določen postopek dela. Producent oblikuje tekst, vendar tudi sam tekst in njegove konvencije, vplivajo na produkcijo (Fairclough v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 45–46). »Na naše razumevanje pomena vpliva naša presoja o tem, kdo je producent in kako verjamemo ljudem ali institucijam, ki nastopajo kot viri informacij. Podobno tudi producent tekst vedno oblikuje na podlagi predpostavke o namišljeni ali ciljni skupini potrošnikov in zamisli, kakšen tekst si želijo prebrati,« (Richardson v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 47). Analiza družbene prakse povezuje situacijo, institucionalni kontekst in širši skupinski ali družbeni kontekst in kot analiza družbe skuša pojasniti ugotovitve tekstualne analize na makro družbeni ravni. Pri njej se lahko vprašamo, kaj tekst sporoča o družbi, v kateri je nastal in o družbi, ki ji je namenjen. Ali bo vzdrževal neenakopravne družbene odnose ali jih bo pomagal prekiniti? Na tej ravni postane diskurzivna analiza kritična analiza diskurza. Oblika, vsebina, funkcija, produkcija in potrošnja teksta so torej predmeti kritične analize oziroma obravnave

diskurza z vidika etične in politične kritike ter obravnave značilnosti, ki ohranjajo strukturno neenakost (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 47).

3.3 Analiza poročanja o mariborskih vstajah

Kritična analiza diskurza ni politično nevtralna in ne skriva svojih interesov za družbene spremembe ter emancipacijo. Eksplicitno se postavlja na stran deprivilegiranih družbenih skupin in izpostavlja neenakost. Glavni cilj kritične analize diskurza je odkrivati oblastna razmerja, ki se reproducirajo skozi diskurze, in pri tem promovirati nediskriminatorno rabo jezika (Vezovnik 2009, 115).

Pri analizi diskurza lahko diskurz interpretiramo na različne načine, ker na interpretacijo vplivajo različno občinstvo in informacije, relevantne za kontekst diskurza (Hall in Philo v Vezovnik 2009, 115). »Interpretacije in razlage niso nikoli zaključene in avtoritativne, temveč so dinamične in odprte za nove kontekste ter informacije,« (Vezovnik 2009, 115). Za analizo medijskega diskurza motiv pisca ni pomemben, ker pomen teksta ne izhaja iz njegovega zasebnega motiva, ampak je izraz diskurzivne kulture, ki jo ljudje zasedamo. Kar novinarji pišejo, so instance diskurzov ali trenutki, ko imajo posebni diskurzi možnost konstruirati posamezni dogodek na določen način (Luthar 2001, 204). Tekst reprezentira različne vidike sveta, odreja družbene odnose med udeleženci družbenih dogodkov in vrednot, stališča, želje. Obstajata dva pogleda na tekst. Prvi obravnava strukturo propozicij ozirna reprezentacijo posameznikov in drugih družbenih akterjev ter analizo stavčnih členov, ki reprezentirajo dejavnost, procese, dogodke. Drugi vidik obravnava organizacijo stavčnih členov v koherentno strukturo kot celoto (Fairclough v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 53). Analiza posameznih besed v novinarskem prispevku je nujni del vsake tekstualne ali diskurzivne analize, saj besede sporočajo družbene vtise ter vrednote in uokvirjajo pomen zgodbe (Richardson v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 55). »Četudi Fairclough predpostavlja trirazsežnostni model analize diskurza (analizo teksta ter analizo diskurzivne in družbene prakse), se bomo tu osredotočili predvsem na jezikovno analizo teksta, ki jo bomo po potrebi ustrezno dopolnjevali z drugimi pristopi,« (Vezovnik 2009, 116).

3.3.1 Tednik Mladina

Za analizo sem izbrala tednik Mladino, ker je poznan kot politično bolj levo usmerjen, kar pa menim, da vpliva na reprezentiran diskurz nasilja na protestih. Glede na poznano politično usmerjenost predvidevam, da bo pri Mladini diskurz nasilja prikazan kot sprejeta oblika izražanja nezadovoljstva nad politično elito. Analizirala sem prispevke, ki so bili objavljeni v Mladini 30. novembra in 14. decembra 2012, ker se je v teh dveh izdajah največ poročalo o mariborskih vstajah in prisotnem nasilju ter tako ugotovila oblikovan diskurz.

Bourt Mekina v svojem prispevku z naslovom »Čas nasilja« in podnaslovom »Ignorirali so peticije. Ignorirali so amandmaje. Ignorirali so referendumске zahteve. Ignorirali so ljudi« jasno prikaže diskurz nasilja v protestih v Mariboru proti županu Francu Kanglerju kot legitimno obliko izražanja nezadovoljstva nad korupcijskim delovanjem politične elite, saj so bile zahteve ljudstva očitno ignorirane in ker besede niso pomagale, so se odločili za nasilje. Prav tako navede temeljni vzrok za proteste, ki ga imenuje »demokratski deficit«. Klemen Košak pa z naslovom »Skupna zahteva: odstop vlade.« že v samem začetku jasno predstavi glavni namen protestov in jim tako posredno podeli legitimnost, kar se najbolj odraža v prvi besedi naslova »skupna« ter tako pokaže, da imajo vsi državljani isto zahtevo. Vidimo, da Mladina že v naslovih prispevkov prikaže diskurz o nasilju, ki ga nato še podrobneje reprezentira v samem tekstu.

Modalnost se izraža kot resnica, obligacija, dovoljenje ali zaželenost (Fowler v Vezovnik 2009, 124). Z uporabo modalnih glagolov in prislovov »lahko, je mogoče,« Mekina, Pirc in Košak v prispevkih bralcem dopuščajo mnenje, da so nasilne demonstracije legitimne in z uporabo modalnih glagolov, prislovov »se mora, bi morali, gotovo« verjamejo v to, da so se protesti morali zgoditi v takšni obliki, kot so se.

*Zato je tudi **nasilje lahko v nekaterih trenutkih legitimno**. Gre za skrajno obliko komunikacije, **ko noben drug kanal ni več možen**. Protesti v Mariboru in tisti, ki so sledili, so bili seveda nasilni. A zaradi tega **jih ne gre obsojati**. Vzrok za njih je namreč dobro znan in ima tudi svoje ime. Reče se mu **»demokratski deficit«**. /.../ Seveda je formalno mogoče ignorirati peticije,*

formalno je mogoče iz javne razprave izključiti vso civilno družbo z vsemi njenimi pripombami. Celo javne razprave je mogoče omejiti, češ da v danih razmerah, ki zahtevajo hitre reakcije, niso »učinkovite«. /.../ Ampak na koncu se mora to nekje končati. In jasno je, da v nasilju (Mekina 2012,19).

Mekina, Pirc in Košak precej podobno predstavijo vzrok protestov – zakaj želijo prebivalci Maribora odstop župana, kakšna so njegova dejanja in kakšne so posledice – skozi katerega na podlagi konkretnih dejstev in dokazov posredno podajo diskurz o nasilnih demonstracijah kot upravičen:

Očitno ilegalni radarski sistem, ki je Mariborčane pognal na ulice, je zgolj kaplja čez rob v mestu, kjer so zasebne interesne skupine že dodobra monopolizirale javne dejavnosti. Odhod protestnikov na ceste sovpada z odločitvijo protikorupcijske komisije, da je v Mariboru pod Francem Kanglerjem »sistemska korupcija«, da občinski denar s pretvezo nekakšnih svetovalnih pogodb kanalizira v žepe svojih osebnih in političnih prijateljev, proteste pa je gotovo spodbudila objava informacij, sodeč po katerih žena Franca Kanglerja davčni upravi ni znala pojasniti izvora več kot 150 tisoč evrov (Mekina 2012, 20).

Stran, ki združuje tiste, ki imajo »dovolj laži, kraj denarja in prisilno nasmejanih obrazov politikov,« ki ne delajo »za NAROD ampak za svoj LASTEN ŽEP!«, je vzklikala v ponedeljek, na dan, ko so v Mariboru protestniki spet zahtevali takojšen odstop župana Franca Kanglerja. To seveda ni bil njihov prvi tovrstni protest, je bil pa najbolj množičen, saj se je zbralo več kot 10.000 ljudi, ogorčenih nad tem, da Kangler ne želi prevzeti odgovornosti za dokazane nepravilnosti in je bil namesto tega celo nagrajen s funkcijo državnega svetnika (Pirc 2012, 22).

»V tem smislu so mariborski spontani protesti razumljivi in pri marsikom vzbujajo navdušenje,« (Mekina 2012, 20). »Protesti v Mariboru so lahko utrinek rešitve,« (Pirc 2012, 22). »V Mariboru se je nedvomno zgodilo nekaj velikega. /.../ Mariborski protesti sicer še ne pomenijo revolucije, so pa točka, na kateri so možne različne poti. /.../ Demonstracijam bi morali podariti dar govora in

oblikovati zahteve ter politični program. **To je edina pot.** Šele potem bodo ti **protesti pomenili nekaj več kot zgolj izraz nasilja in brezupa** – kot jih sedaj želi predstaviti vladajoča politična elita,« (Pirc 2012, 23). »**Mariborčani so že dosegli veliko.** /.../ Mariborčani pa so **dobro vedeli, kaj se je zgodilo in kaj zahtevati.** /.../ **Protest je bil samo izražena zahteva Kanglerju, naj gre.** Nobene debate,« (Košak 2012, 22). »Pred slovenskimi protestniki je dolga in težka pot. Ne, Slovenija še ni primerljiva z Islandijo. Bo, ko bodo **odstopili vsi, ki si ne zaslužijo biti politiki, in ko bodo kaznovani predstavniki elite, ki so zagrešili kazniva dejanja.** Tu je **Maribor dober vzor,**« (Košak 2012, 23).

Mladina se v svojih prispevkih ni osredotočala na podroben opis poteka nasilnih demonstracij, temveč je svojo pozornost usmerila na vzrok demonstracij in skozi celotno poročanje oblikovala tudi diskurz o nasilju, prisotnem na vstajah. Avtorji v prispevkih s stavčnimi členi »nasilje je lahko v nekaterih trenutkih legitimno«, »ilegalni radarski sistem, ki je Mariborčane pognal na ulice«, »odhod protestnikov na ulice sovпада z odločitvijo protikorupcijske komisije«, »sistemska korupcija«, »Kangler ne želi prevzeti odgovornosti za dokazane nepravilnosti«, »mariborski spontani protesti razumljivi«, »Protesti v Mariboru so lahko utrinek rešitve«, »To je edina pot«, »Tu je Maribor dober vzor« itd., reprezentirajo nasilje v protestih zaradi netransparentnega in korupcijskega delovanja politične elite kot pravičen, sprejemljiv in razumljiv odziv ljudstva na trenutno stanje, ki lahko v politično sfero prinesejo spremembe v prid družbeni blaginji. Samo nasilje namreč ni bilo takojšen odziv javnosti na dokazana kazniva dejanja politične elite. Ker so župan in mestni svet ignorirali javno izražanje nestrinjanja prebivalcev nad političnim delovanjem v mestu in Franc Kangler ni prevzel odgovornosti za kazniva dejanja, ki so mu bila dokazana, so protestniki začeli kazati svoje nezadovoljstvo z nasiljem, saj niso videli druge možnosti za uresničitev njihovih želja. Slab mesec zatem je mariborski župan napovedal odstop.

Glede na poročanje Mladine, lahko mariborske vstaje opredelimo kot družbeno dramo, saj v prispevkih prepoznamo vse štiri faze družbene drame (ki so podrobno opisane v teoretičnem delu diplomskega dela), hkrati pa nam je podan pogled o tem, kakšna je družba in kakšna bi lahko bila. Analiza sledečih stavkov dokazuje, da mariborske vstaje predstavljajo primer družbene drame.

- **Kršitev** je jasno predstavljena: »/.../ v Mariboru pod Francem Kanglerjem »sistemska korupcija«, da občinski denar s pretvezo nekakšnih svetovalnih pogodb kanalizira v žepe svojih osebnih in političnih prijateljev, /.../ žena Franca Kanglerja davčni upravi ni znala pojasniti izvora več kot 150 tisoč evrov,« (Mekina 2012, 20).
- **Kriza** se pokaže z odzivom ljudstva na poznane kršitve: »Kmalu so se začeli prvi odzivi, ki so odgovore na izraženo nezadovoljstvo iskali prek samih odstopov političnih predstavnikov,« (Košak 2012, 22). »Vzrok za njih je dobro znan in ima tudi svoje ime. Reče se mu demokratični deficit,« (Mekina 2012, 19).
- **Akcija** nastane, ker so bile zahteve državljanov ignorirane in preslišane: »Protesti v Mariboru in tisti, ki so sledili, so bili seveda nasilni,« (Mekina 2012, 19). »Protest je bil v Mariboru samo izražena zahteva Kanglerju naj gre,« (Košak 2012, 22).
- **Reintegracija** še ni bila znana, so se pa pojavila ugibanja, kako se bo vse skupaj končalo: »Protesti v Mariboru so lahko utrinek rešitve. Lahko pa so tudi napoved hujšega prekletstva,« (Pirc 2012, 22). »Mariborski protesti sicer še ne pomenijo revolucije, so pa točka, na kateri so možne različne poti,« (Pirc 2012, 23).

Avtorji so v prispevkih podali tudi podobo o družbi – kakšna je in bi lahko bila – v sledečih stavkih: »Tisto, česar v Mariboru ni težko spregledati, sta bili **dosedanja politična apatičnost** v mestu ...,« (Mekina 2012, 21). »/.../ **politikov, ki ne delajo "za NAROD, ampak za svoj LASTEN ŽEP!"**. /.../ V podporo Mariborčanom in "*narodu, ki z dneva v dan živi v večji bedi, ki so jo ustvarili politiki, pa naj bodo to levi ali desni*". /.../ Vse več je **revščine**. Nepremišljeni varčevalni ukrepi **brišejo socialno državo. Sporna dejanja najvišjih predstavnikov oblasti** ostajajo **nerazčiščena ali nekaznovana**. Ljudje imajo dovolj vsega,« (Pirc 2012, 22). »/.../ Slovenija težiti k zagotavljanju šestih pravic: pravica do življenja in **solidarne družbe** /.../; pravice do skupnega /.../; pravice do **dobre politične oblasti** /.../; pravice (do narave /.../; pravice do **človeku prijazne ekonomije** /.../; pravice do **vklučenosti**,« (Košak 2012, 24–25). »Ni dovolj, da se samo hodi na ulice, ampak se morajo **ustvarjati raznoliki politični prostori, kjer bodo ljudje določali politične usmeritve svojega delovanja**,« (Kirn v Košak 2012, 25). Razberemo lahko, da je družba politično apatična in živi v revščini. Socialna država izginja, med navadnimi državljani in političnimi akterji ni enakosti, saj slednji niso kaznovani za svoje kršitve

in netransparentno delovanje. Družba bi lahko bila solidarna, imela pravično politično oblast, človeku prijazno ekonomijo, vključena v politično delovanje ipd. Če povzamem, reprezentacija predstavlja diskurz »utopične civilne družbe« in primer družbene blaginje – kakšna bi družba morala biti. Menim, da se s tem, ko prispevki v Mladini pišejo o tem, kakšna je družba in kakšne bi lahko bila, jasno reprezentirajo strinjanje s protesti, saj bi lahko le-ti pripomogli k boljši družbi.

3.3.2 Tednik Reporter

Za analizo sem izbrala tudi tednik Reporter, ki je v nasprotju z Mladino, poznan kot politično bolj desno usmerjen, zato predvidevam, da se bo v Reporterju reprezentiran diskurz o nasilju razlikoval od tistega, ki ga podaja tednik Mladina in bo tako prikazan kot nesprejemljiva oblika izražanja nezadovoljstva nad delovanjem političnih funkcionarjev. Analizirala sem prispevke, objavljene 10. in 17. decembra 2012, iz istega razloga kot pri Mladini – ti dve izdaji sta posvetili največ pozornosti nasilju na mariborskih vstajah.

»Pod **pretvezo miroljubnosti nobena izmed množičnih demonstracij ni bila prijavljena v skladu z zakonom**, četudi se je **izkazalo, da gre za najhujše izbruhe vandalizma**, potem ko smo leta 2009 izkusili študentske demonstracije,« (Karneža Cerjak 2012, 16). Že v prvem odstavku prispevka v Reporterju avtorica jasno poda diskurz o nasilju na protestih kot dejanje vandalizma in nelegitimno obliko izražanja nestrinjanja ljudstva nad delovanjem vladajočih funkcionarjev, kar se vidi v njenih izrazih »pretvezo miroljubnosti«, »ni bila prijavljena v skladu z zakonom«, »gre za najhujše oblike vandalizma«. Jasno izražanje nasprotovanja nasilju kaže tudi Puc najprej neposredno v svojem naslovu »**Izgubljene iluzije protestnikov: proti vsem, a za kaj?**« in nadaljuje »Niso pa **legitimna stališča** /.../, da so **ljudje**, potisnjeni v kot, nad ustavo in se **lahko zatečejo v nasilje**. In to v **položaju, ki objektivno sploh ni tak, da bi opravičeval kaj takšnega**,« (Puc 2012, 24). Z besedno zvezo »izgubljene iluzije protestnikov« avtor reprezentira zahteve protestnikov kot nesmiselne in nedosegljive, kar še podkrepi v nadaljevanju naslova, ko se vpraša »proti vsem, a za kaj?«. Potrdim lahko svoja predvidevanja, da se bo diskurz o nasilju na protestih v Mladini razlikoval od tega, ki ga podaja tednik Reporter.

»Mediji tako spodbujajo izsiljene odstopе politikov in padec vlade. Ti bodo toliko bolj "utemeljeni", če bodo podkrepļeni z nasiljem, ki ga sicer obsojamo, a hitro zanj najdemo razloge v "strukturnem nasilju države". Mladina je to odkrito pokazala z naslovnico in napisom: **Koliko krvi bo še treba, da se zgodijo spremembe,**« (Puc 2012, 23).

Pripravljenost na ulično protestiranje in celo nasilje nekateri razumejo kot občutek brezizhodnosti, ko nimajo kaj izgubiti. /.../ S protesti se ne bo mogoče, kadarkoli se komu zahoče znebiti vsakogar, kdor je bil demokratično izvoljen na volitvah, in tako pohoditi ustavo. Takšen "družbeni dogovor" ni mogoč brez revolucije, državljanske vojne ali vsak sistematičnega kratenja človekovih pravic. Krv, kot so zapisali v Mladini (Puc 2012, 25).

Diskurz o nasilju na mariborskih vstajah kot nelegitimno dejanje, oziroma odziv javnosti na netransparentno delovanje vladajočih funkcionarjev, je poudaril tudi Puc v svojem prispevku, kjer hkrati prikaže, da drugi mediji (tukaj neposredno izpostavi Mladino), v nasprotju z Reporterjem, podpirajo nasilje in ga reprezentirajo kot legitimno dejanje, ki spodbuja odstop politikov. To se kaže v sledečih stavkih: »Mediji tako spodbujajo izsiljenje odstopе politikov in padec vlade«, »bolj utemeljeni, če bodo podkrepļeni z nasiljem, ki ga sicer obsojamo«, »Mladina je to odkrito pokazala z naslovnico in napisom: **Koliko krvi bo še treba, da se zgodijo spremembe**«, »s protesti se ne bo mogoče, kadarkoli se komu zahoče znebiti vsakogar«. Prispevek torej jasno prikaže, da je ta reprezentiran diskurz o nasilju na protestih različen od tistega, ki ga podaja Mladina.

Tednik Repoter v prispevkih daje posebno pozornost nasilnim protestnikom in preko njih posredno poda diskurz nasilja na mariborskih demonstracijah kot nesprejemljive:

Skupno je bilo ranjenih kar 89 policistov in pridržanih okoli 250 nasilnežev in izgređnikov na demonstracijah v Mariboru in Ljubljani. Na protestu v Mariboru, 3. decembra, ki naj bi se ga udeležilo kakih 8.000 ljudi, je bilo poškodovanih 39 oseb, od tega kar 25 policistov in 14 protestnikov, med njimi

eden huje. /.../ so nasilniki izredno dobro organizirani, kar se je potrdilo v Mariboru, kjer so hoteli prebiti kordon in nato zažgati hodnik v mestni hiši. /.../ Napadi, ki naj bi bili celo bistveno hujši od vseh napadov, ki so se doslej zvrstili na nogometnih tekmah, so imeli brezkompromisen cilj. Z njimi so želeli zadati policistom izredno hude telesne poškodbe, to potrjuje uporaba raznih pirotehničnih sredstev, topovskih udarov, olja, že omenjenih molotovk in nevarnih vsebin (Karneža Cerjak 2012, 18).

»Obenem se je razkrilo, da so **najbolj vročekrvni huligani za opravljeno delo prejeli plačilo** ...,« (Karneža Cerjak 2012, 16). »Med **huligani** so prevladovalе osebe, stare od 17 do 25 let,« (Karneža Cerjak 2012, 19). »Drugače kot v Ljubljani, je mariborski preiskovalni sodnik za vse **pridržane izgrednike** odredil sodno pridržanje za 48 ur. Škoda v Mariboru naj bi znašala okoli 30.000 evrov, med poškodovanimi predmeti je bilo šest vozil policije,« (Karneža Cerjak 2012, 20).

Biserka Karneža Cerjak uporablja v svojem prispevku tako tvorni kot trpni način pisanja. »Tvorni način je uporabljen, ko se želi pozornost bralca usmeriti na vršilca dejanja in mu s tem pripisati odgovornost,« (Fowler v Vezovnik 2009, 123). Pri trpnem načinu je poudarek na tistemu, ki ga je dejanje prizadelo, ali pa vršilec ni znan, pomemben ali ga nočemo imenovati (Vezovnik 2009, 123). Tvornik avtorica uporablja v stavkih »so nasilniki izredno dobro organizirani, kar se je potrdilo v Mariboru, kjer so hoteli prebiti kordon in nato zažgati hodnik v mestni hiši«, »zadati policistom izredno hude telesne poškodbe« in »najbolj vročekrvni huligani za opravljeno delo prejeli plačilo«, s čimer želi jasno sporočiti, kdo je odgovoren za nasilne izgrede na protestih. S trpnikom pa želi prikazati policiste kot žrtve nasilja v protestih, kar lahko razberemo iz stavkov »bilo ranjenih kar 89 policistov«, »je bilo poškodovanih 39 oseb, od tega kar 25 policistov«, »med poškodovanimi predmeti je bilo šest vozil policije«. S takšnim načinom opisovanja je nasilje v demonstracijah izrazito reprezentirano kot nelegitimno in nesprejemljivo dejanje, ki ga protestniki izvajajo zgolj iz razloga, da bi škodovali policistom.

Pomen izbire besed se kaže predvsem v poimenovanju akterjev v tekstu. Načini poimenovanja družbenih akterjev ne izražajo zle identifikacije akterja s skupino, ki ji pripada, ampak lahko izraža tudi odnos med tistim, ki imenuje in imenovanim

(Vezovnik 2009, 118). Opisuje odnose med udeleženci in vlogami, ki jih le-ti igrajo v procesu poročanja. Obravnava, kako so dejanja reprezentirana, kakšna dejanja se pojavljajo v tekstu, kdo jih izvaja in komu so storjena – kdo počne kaj komu. (Mills v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 61). S poimenovanjem protestnikov kot »huligani, nasilneži, izgredniki«, avtorji prispevkov reprezentirajo nasilje na protestih kot napačen odziv javnosti na netransparentno delovanje političnih akterjev in tako diskurz nasilja predstavlja nelegitimno obliko izražanja nestrinjanja ter nezadovoljstva nad delovanjem politične elite. Nasilni izgredi naj ne bi prinesli nobene koristi, temveč povzročili samo škodo. Prav tako so v prispevkih podrobno opisani zgolj podatki o tem, koliko je bilo protestnikov, kakšno škodo so naredili, koliko ljudi je bilo poškodovanih (predvsem izpostavljajo policiste), medtem ko je vzrok za same proteste zgolj površinsko omenjen.

»Tako se je v štajerski metropoli tudi začelo: najprej s protestom proti vladi, na katerem se sicer ni zbrala tako velika množica kot nekaj tednov pozneje. /.../ "Dviganje naroda" se je nato prilagodilo lokalnim političnim razmeram. Tako je mariborska opozicija (levica) zaradi radarjev zahtevala izredno sejo, in ko je ta 12. novembra potekala, se je pred mestno hišo zbrala veliko večja množica kot na prejšnjem protivladnem shodu. /.../ Medtem je protikorupcijska komisija Kanglerjevo županovanje označilo kot večkrat koruptivno, poleg tega ga je obremenila še davčna uprava, ker njegova žena ni mogla dokazati izvora 154 tisoč evrov na njenem računu. Ko je bil 21. novembra Kangler izvoljen za državnega svetnika, se je narod v Mariboru spet dvignil (Kršinar 2012, 18).

Tudi v Reporterju lahko skozi poročanje o mariborskih demonstracijah le-te opredelimo kot družbeno dramo, vendar pa prispevki ne podajo splošne podobe o tem, kakšna je družba in kakšna bi morala biti, ampak je poudarek na ustvarjanju podobe o nasilnih protestnikih, katerih cilj naj bi bil samo zadati hude poškodbe policistom. Iz sledečih stavkov lahko s pomočjo teorije o družbeni drami prepoznamo, da prispevki v Reporterju predstavljajo mariborske demonstracije kot družbeno dramo:

- **Kršitev** je jasno podana kot v tedniku Mladina: »Medtem je protikorupcijska komisija Kanglerjevo županovanje označilo kot večkrat koruptivno, poleg tega ga je obremenila še davčna uprava, ker njegova žena ni mogla dokazati izvora 154 tisoč evrov na njenem računu,« (Kršinar 2012, 18).
- **Kriza** se začne brez prisotnosti nasilja kot izraz nezadovoljstva: »Tako se je v štajerski metropoli tudi začelo: najprej s protestom proti vladi, na katerem se sicer ni zbrala tako velika množica kot nekaj tednov pozneje,« (Kršinar 2012, 18).
- **Akcija** nastane, ker zahteve prebivalcev Maribora niso bile slišane: »Ko je bil 21. novembra Kangler izvoljen za državnega svetnika, se je narod v Mariboru spet dvignil,« (Kršinar 2012, 18).
- **Reintegracija** tudi tukaj ni jasno podana, saj se še ne ve, kaj se bo zgodilo, so pa predstavljena predvidevanja: »V časnikih se nizajo napovedi, da je Kanglerjev odhod šele začetek podiranja domin in da jih ni malo, ki se jim "zdaj tresejo hlače", kot so zapisali v uvodniku Dela,« (Puc 2012, 23).

4 UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK

Diskurz lahko interpretiramo na veliko različnih načinov, glede na kontekst in občinstvo. Interpretacija in razumevanje potekata skozi objektiv občutkov, prepričanj, vrednot in znanja (Fairclough in drugi 2011, 372). S pomočjo kritične analize diskurza in teorije na področju medijske javne krize, družbene drame in diskurza sem odgovorila na zastavljena vprašanja. Prvo raziskovalno vprašanje je bilo, kakšen diskurz so ustvarili mediji o nasilju, prisotnem na mariborskih vstajah. Analizirala sem prispevke na temo mariborskih vstaj v Mladini in Reporterju, ki so bili objavljeni med 30. novembrom in 17. decembrom 2012. Prispevki v Mladini so diskurz o nasilju, prisotnem na vstajah, predstavili kot legitimno in sprejemljivo obliko izražanja nad netransparentnim in korupcijskim delovanjem politične elite. Legitimnost je bila podprta tudi s tem, da začetni protesti niso bili nasilni, vendar so se, zaradi ignorance zahtev ljudstva in njihovega javnega nezadovoljstva nad političnimi razmerami, odločili za drugačen pristop – nasilje. Namen nasilja ni bil namerno poškodovati kateregakoli udeleženca vstaje ali policistov, temveč pridobiti pozornost vladajočih funkcionarjev, ki mislijo, da lahko delajo vse samo v svojo korist ter izraziti moč ljudstva, ki stremi k spremembam v pozitivno smer. Na drugi strani je Reporter podal ravno obraten diskurz o prisotnem nasilju na vstajah. Prispevki jasno obsojajo nasilje

na protestih, ga označujejo za nepotrebnega, nerazumnega in podajajo nestrinjanje s takšnim izražanjem nezadovoljstva ljudstva nad delovanjem vladajočih funkcionarjev, kar se najbolj kaže v poimenovanju protestnikov, kot »nasilneže, izgrednike, vročekrvne huligane«. Nasilje so reprezentirali kot »brezkompromisen cilj«, katerega namen je zgolj »zadati policistom izredno hude telesne poškodbe«. Prav tako Reporter omeni tudi druge medije, med katerimi najbolj izpostavi Mladino, ki naj bi s svojim poročanjem podpirala nasilne izgrede. S kritično analizo diskurza smo torej pri prvem raziskovalnem vprašanju prišli do zaključka, da lahko mediji oblikujejo različen diskurz o isti temi na podlagi svoje ideologije, prepričanj, stališč (konec koncev je Mladina znana kot bolj levo usmerjen tednik in Reporter kot desno usmerjen) in skozi njih konstruirajo svojo družbeno realnost. »Eden glavnih bojev, ki se danes odvija preko medijev, je boj za pomen oz. boj za definiranje enega stanja (oblike bivanja) kot naravnega in drugega kot nenaravnega,« (Luthar 2001, 210). Ni enotnega in pravilnega odgovora na vprašanje »kaj določen tekst pomeni« (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 16). »Ključno za analizo reprezentacije je spoznanje, da je pri produkciji tekstov mogočih več izbir in je vsak tekst mogoče napisati drugače,« (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 61). Vsaka novica, ki jo objavi medij, ima politično sporočilo. Kljub temu, da se določen medij opredeli kot »ne-političen«, je političen že zaradi izbire vsebine. Mediji vedno sledijo političnim ciljem, tudi če ti niso jasno opredeljeni (Erjavec 2000, 675).

Drugo zastavljeno raziskovalno vprašanje je bilo, ali lahko skozi medijsko poročanje mariborske demonstracije opredelimo kot družbeno dramo, ki ustvarja pripoved o tem, kakšna družba je in kakšna bi lahko bila. Tako Mladina kot Reporter skozi poročanje predstavita mariborske vstaje kot primer družbene drame v Sloveniji, vendar samo Mladina vključi v svoje prispevke tudi podobo o tem, kakšna je družba (politično apatična, živi v revščini, socialne države skoraj ni več, vedno več je neenakopravnosti ...) in kakšna bi morala biti (solidarna, s pravičnimi političnimi akterji, dobro ekonomijo ...), medtem ko se Reporter osredotoča bolj na protestnike in njihovo delovanje. Že samo odmevno poročanje o mariborskih (in drugih) vstajah kaže, da so le-te prekinile tok vsakdanjega življenja. Mariborske demonstracije so, glede na medijsko poročanje, potekale skozi štiri faze javne akcije. Prva večja mariborska vstaja, ki je bila povod za ostale slovenske proteste, je bila posledica prve faze – konfliktna situacija med prebivalci Maribora in samim županom, ki je v mestu

postavil radarje v izvedbi korupcijskega partnerstva s podjetjem Iskra sistemi (Mladina in Reporter to kršitev jasno podata v prispevkih). Druga faza je bila kriza oziroma poslabšanje stanja zaradi nespremenjenih razmer, katere rezultat so bile sledeče mariborske vstaje, ki so bile tudi vodilo vsem ostalim demonstracijam po Sloveniji. V obeh tednikih je jasno predstavljeno, da prebivalci Maribora zahtevajo pravico z odstopom, najprej župana Franca Kanglerja, in nato celotnega mestnega sveta Maribor. Ker so bile zahteve protestnikov ignorirane, so sledili nasilni izgredi na protestih. Tretja faza so bili ukrepi za reševanje krize. O tej fazi sta tako Mladina kot Reporter najbolj poročala, v njej pa so potrebni kompenzacijski ukrepi in konsenz med ljudstvom in političnimi akterji. Protestniki so bili končno slišani (ali je to sprožilo nasilje ali ne, si lahko vsak interpretira sam) in so dosegli, da je Franc Kangler napovedal svoj odstop in kasneje, 31. decembra 2012, uradno odstopil iz svoje funkcije. Vendar je bil to le začetni ukrep za spravo med nasprotujočima stranema. Zadnja faza v družbeni drami, reintegracija, pomeni ali spravo ali nepopravljiv spor. Tednika Mladina in Reporter sicer takrat še nista mogla poročati o zadnji fazi in njenem (ne)uspehu, sta pa oba ustvarila podobo o tem, kaj bodo protesti prinesli. V Mladini usoda zadnje faze in samih protestov ostane neopredeljena. »Protesti v Mariboru so lahko utrinek rešitve. Lahko pa so tudi napoved hujšega prekletstva,« (Pirc 2012, 22). Reporter ne ustvari lastne predstave o tem, kaj bodo vstaje prinesle, temveč se sklicuje na časnik Delo, kjer so zapisali »da je Kanglerjev odhod šele začetek podiranja domin in da jih ni malo, ki se jim "zdaj tresejo hlače",«.

Pozorni moramo biti na to, kako določen medij sprejema in ustvarja podobo medijskega rituala glede na različno javnost (ciljno publiko) ter odnos do spornih točk v okolju (Cottle 2006a, 429). Mladina in Reporter v novinarskem besedilu upoštevata bralce (kot že omenjeno, je Mladina bolj levo in Reporter bolj desno usmerjen tednik) in na podlagi tega sta ustvarila tudi določen (nasprotujoči) diskurz o prisotnem nasilju na vstajah. Skozi ta diskurz sta hkrati v svojih prispevkih podala podobo mariborskih demonstracij kot primer družbene drame, ki pa jo Mladina zagovarja in podpira v takšni obliki in dejanjih, kot je bila izpeljana, medtem ko ji Reporter nasprotuje. Glede na rezultate protestov, ki so se pokazali v letu 2013, lahko na podlagi svoje interpretacije zaključim, da so mariborske vstaje v takšni obliki in dejanjih, kot so bile

izvedene, prinesle določene družbene spremembe v prid družbeni blaginji in predstavljajo dober primer družbene drame v Sloveniji.

5 LITERATURA

1. Avorgbedor, Daniel Kodzo. 1999. The Turner-Schechner Model of Performance as Social Drama: A Re-Examination in the Light of Anlo-Ewe Haló. *Research in African Literatures* 30 (4): 144–155.
2. Bishop, Ronald. 2001. If You Build It, We Won't Leave: Turner's social drama in newspaper coverage of stadium construction controversies. *Journalism studies* 2 (3): 373–392.
3. Cottle, Simon. 2005. Mediatized Public Crisis and Civil Society Renewal: The Racist Murder of Stephen Lawrence. *Crime, Media, Culture* 1 (1): 49–71.
4. --- 2006a. Mediatized Rituals: Beyond Manufacturing Consent. *Media, Culture & Society* 28 (3): 411–432.
5. --- 2006b. *Mediatized Conflict*. Berkshire: Open University Press.
6. --- 2008. Mediatized rituals: a reply to Couldry and Rothenbuhler. *Media, Culture & Society* 30 (1): 135–140.
7. Couldry, Nick. 2003. *Media ritual. A Critical Approach*. London: Routledge.
8. Erjavec, Karmen. 2000. Medijska pismenost kot pogoj uspešne politične socializacije. *Teorija in praksa* 37 (4): 672–685.
9. --- in Melita Poler Kovačič. 2007. *Kritična diskurzivna analiza novinarskih prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Fairclough, Norman, Jane Mulderrig in Ruth Wodak. 2011. Critical discourse Analysis. V *Discourse studies: a multidisciplinary introduction*, ur. Teun A. van Dijk, 357–378. Los Angeles: Sage.

11. Fowler, Roger. 1991. *Language in the news: Discourse and Ideology in Press*. London: Routledge.
12. Hall, Stuart. 2004. Delo reprezentacije. V *Medijska kultura: Kako brati medijske tekste*, ur. Breda Luthar, Vida Zei in Hanno Hardt, 35–96. Ljubljana: Študentska založba.
13. Karneža, Cerjak Biserka. 2012. Plačani huligani razbijajo Slovenijo. *Reporter*, 16–21 (10. december).
14. Košak, Klemen. 2012. Skupna zahteva: odstop vlade. *Mladina*, 22–25 (14. december 2012).
15. Kršinar, Igor. 2012. Golobič, Kučan, Türk, Jankovič: »GOTOVI« SO!. *Reporter*, 16–21 (17. december).
16. Luthar, Breda. 2001. Žurnalizem: poetika skupnosti pod krinko kronologije dogodkov. *Teorija in praksa* 38 (2): 201–212.
17. McFarland, A. Daniel. 2004. Resistance as a Social Drama: A Study of Change-Oriented Encounters. *American Journal of Sociology* 109 (6): 1249–1318.
18. Mekina, Borut. 2012. Čas nasilja. *Mladina*, 19–21 (30. november).
19. Pirc, Vanja. 2012. Dovolj lajkanja!. *Mladina*, 22–23 (30. november).
20. Puc, Ivan. 2012. Izgubljene iluzije protestnikov: proti vsem, a za kaj? *Reporter*, 22–25 (10. december).
21. Stone, William S. 1992. The Southern Baptist Controversy: A Social Drama. *Journal of Communication and Religion* 15: 99–115.

22. Turner, Victor. 1974. *Dramas, Fields, and Metaphors: Symbolic Action in Human Society*. Ithaca, New York: Cornell University Press.
23. Vezovnik, Andreja. 2008. Kritična diskurzivna analiza v kontekstu sodobnih diskurzivnih teorij. *Družboslovne razprave* 24 (57): 79–96.
24. Vezovnik, Andreja. 2009. *Diskurz*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Wodak, Ruth in Michael Meyer. 2009. Critical discourse analysis: history, agenda, theory and methodology. V *Methods of Critical Discourse Analysis*, ur. Ruth Wodak in Michael Meyer, 1–33. London: Sage.